

Leven en werken in ruimte en tijd

5^e Jaarlijkse bijeenkomst Stichting TIJD, ter gelegenheid van de 82^e geboortedag van Louis Le Roy

spreker : Rob Hendriks

datum : 31 oktober 2006

Dames en heren welkom vanmiddag op de 5^e jaarlijkse bijeenkomst van de Stichting TIJD. Dit maal ter gelegenheid van de 82^e geboortedag van Louis (bij deze gefeliciteerd). Mijn naam is Rob Hendriks en de Stichting heeft mij, behalve een inhoudelijke bijdrage, gevraagd u vandaag door de middag te begeleiden.

Het thema dit jaar, en tevens de naam van het vanmiddag te verschijnen boek, is *Leven en werken in ruimte en tijd*. Daar lijkt op het eerste gezicht weinig schokkends mee gezegd te worden, want leven en werken we niet allemaal in ruimte en tijd? Ja, waarschijnlijk wel, maar als je een passende omschrijving voor de wijze waarop we daadwerkelijk leven en werken zou willen geven dan zou *leven in een gefragmenteerde ruimte met beperkte tijd* een betere zijn.

Een **gefragmenteerde** ruimte omdat van de door Esther en Philippe in hun boek uit 2002 voorgestelde fusie tussen natuur en cultuur in onze dagelijkse leefomgeving nog maar weinig is terechtgekomen. Alle ruimte in Nederland is nog steeds onderhandelingsruimte tussen verschillende sectoren is die vooral hun eigen belang behartigen en niet zoeken naar fusies. En dan blijft het land een optelsom van fragmenten.

Met een **beperkte** tijd omdat wij in al onze bezigheden te maken hebben met maatschappelijke en economische processen die ons dwingen begin- en eindpunten te definiëren en de tijd daartussen zo klein mogelijk te laten zijn. We noemen het **quality time** wanneer het een keer lukt je aandacht langere tijd op één zaak te mogen richten. Ik vond het in dat verband vreemd dat ik afgelopen zaterdag een uitgever van gesproken boeken (boeken op CD ingesproken door bekende Nederlanders) hoorde beweren dat haar product een uitkomst was van ons zoeken naar **quality time**. We vinden blijkbaar geen gelegenheid om rustig een boek te lezen en zoeken de oplossing in het gelijktijdig laten plaatsvinden van twee activiteiten: de hond uitlaten en een boek voorgelezen krijgen. Als nuttige tijdsbesteding in de file kan ik me er nog iets bij voorstellen, maar als je de hond uitlaat wil je toch met je hond, jezelf, het landschap of de wind bezig zijn. Als vader van drie kinderen betrap ik me erop dat ik soms moeite heb met hun wens om tijdens het huiswerk maken een MP3-speler met muziek op het hoofd te hebben en tegelijkertijd via de computer continu gestoord te worden door binnenkomende MMS- of emailberichten, die natuurlijk meteen beantwoord moeten worden. Ben ik, als ik het hen verbied, een oubollige ouder die niet met zijn tijd meegaat en de kinderen niet in staat stelt zich goed voor te bereiden op een maatschappij waarin een permanente informatiestroom van alle kanten op hen af gaat komen? Of kan ik al een voorschot nemen op de tijd, die hopelijk niet ver meer is, waarin we weliswaar gedoseerd gebruik zullen maken van de technische verworvenheden, maar waarin we **quality time** opnieuw definiëren als de luxe om ons gedurende een langere periode op één zaak mogen concentreren?

Leven en werken in tijd en ruimte dus. Het is niet alleen prettig dat het dankzij de inspanningen van velen voor de vierde keer op rij is gelukt een prachtig boek af te hebben op 31 oktober, het is bovenal prettig dat met dit boek stappen gemaakt worden die in het verlengde van het eokathedrale project in Mildam liggen en daaraan vooraf gaan. Om met dat laatste te beginnen: Louis legt in zijn tekst verbanden tussen de werken en werkwijzen van vier grote meesters in de schilderkunst die elkaar in de tijd hebben opgevolgd. In het Rembrandt jaar onderzoekt hij de hoe deze in zekere zin voortborduurde op het werk, het vakmanschap en de ervaringen van Rubens en hoe zijn werk weer een bodem vormt waarop Goya en Tiepolo verder werken. Met tekst en prachtige beelden toont hij ons een periode in de geschiedenis waarin niet elke kunstenaar de noodzaak voelde om aan te tonen dat de geschiedenis met zijn geboorte pas echt begon, maar waarin continuïteit een groot goed was.

Toen Louis de Stichting TIJD in het leven riep, had hij daarmee niet alleen de wens zijn werken in de toekomst te beheren, maar ook om een aantal lieden uit zijn kennissenkring samen te brengen voor wie de problematiek van de TIJD een belangrijk thema in hun dagelijkse beslommeringen vormde. En die met elkaar in contact zouden kunnen komen en hun professionele ervaringen delen. Mensen met verschillende achtergronden, uit de ICT-wereld, management, psychologie, ruimtelijk vormgeving, kunst, biologie, etc. treffen elkaar nu via de Stichting. De verspreiding van de boeken en de manier waarop de website continu up to date wordt gehouden zorgen ervoor dat er steeds meer ervaringen worden gedeeld en projecten groeien. En daarmee landt het gedachtegoed van Le Roy ook in andere werken dan

zijn eigen eokathedraal in Mildam. In dit boek wordt onder andere op zeer persoonlijke wijze verslag gedaan van de invloed die het werk van Louis heeft gehad op de kunstproductie van Tineke Schoemaker en de bouwactiviteiten van Wim van der Kaaden. Piet Vollaard zet in zijn tekst uiteen hoe ingewikkeld het is om het werken in de architectuur en tijd te koppelen. Aan de hand van de productie van een vijftal na-oorlogse architecten laat hij zien met welke ambities zij starten en waarom de projecten zijn gestrand (Meerpaal, Dronten). Ik heb in mijn bijdrage over Kroll en Le Roy geprobeerd te vertellen waarom het studentenwoningencomplex in Brussel, dat Kroll met en voor de studenten ontwierp, misschien nog het meest geslaagd is in zijn opzet, omdat het een complex betreft dat zichzelf tot op de dag van vandaag permanent herstructureert en transformeert. Maar het feit dat dit niet meer door de studenten gebeurt (en de Le Roy yuinen ook hier zijn gladgeschoffeld) maakt ook duidelijk dat ook hier van de uitgangspunten weinig meer overeen is.

Wonderlijk genoeg is de Kennedylaantuin een van de weinige projecten waarin het wel lijkt te lukken een fusie tussen cultuur en natuur, een samenwerking in de tijd te laten ontstaan. Na dertig jaar min of meer onaangeroerd te zijn gebleven, is het gebied nu sinds een jaar een nieuwe ontwikkelingsperiode ingegaan. Er wordt gewerkt, onderhoud gepleegd, gebouwd, buurtbewoners melden zich om mee te doen, er liggen reële problemen op tafel waarvoor oplossingen gevonden moeten worden, er wordt intensief samengewerkt met de gemeente en er vindt een re-integratieproject plaats. Met name de mannen in dit project hebben ervoor gezorgd dat de tuin nu een volledig ander aanzien heeft dan de verloederde staat waarin het jaren verkeerde. Onder begeleiding van Henk Pleiter en Peter Brinkman hebben zij een nieuwe laag aan de tuin toegevoegd die (ondanks recente vernielingen) sterk genoeg zal zijn om de komende jaren op verder te werken. Wij beginnen vanmiddag met een bezoek aan de tuin om de voorlopige resultaten te bekijken...